

Ks. M. Żurowski, *Normy ogólne prawa osobowego. O duchowieństwie w ogólności*, Warszawa 1968, ss. 199.

Jeszcze we wrześniu 1966 roku na sympozjum kanonistów polskich odbywającym się na KUL, profesorowie wydziału prawa kanonicznego ATK wysunęli propozycję zbiorowego opracowania nowego podręcznika prawa kanonicznego przez różnych autorów — wykładowców wyższych uczelni. Nie ulega wątpliwości, że koncepcja ta jest słuszna, gdyż zarówno dogmatyka jak i nauka prawa kanonicznego w ostatnich latach uległy zmianom. Wpłynął na to Sobór Watykański II. Ponadto popularny u nas podręcznik prawa kanonicznego, opracowany przez F.

Bączkowicza, a następnie poprawiany i uzupełniany przez J. Barona i W. Stawinogę, jest wyczerpany i w wielu miejscach zdezaktualizowany, gdyż po Soborze wyszły nowe normy prawne zmieniające niektóre postanowienia kodeksowe. Nowe opracowanie podręcznika miałyby uwzględnić te zmiany. Dlatego wspomniana inicjatywa znalazła zwolenników i realizatorów. Całość materiału została podzielona na cztery tomy, a każdy tom na oddzielne zeszyty. Poszczególne zeszyty mają być opracowane przez różnych autorów, którzy podjęli się tego zadania odpo-

wiednio do swoich zainteresowań i specjalizacji. Można jedynie obawiać się, że poziom naukowo-metodyczny poszczególnych zeszytów będzie zróżnicowany. Jako chronologicznie pierwszy ukazał się zeszyt 1, tomu II, zatytułowany: *Normy ogólne prawa osobowego. O duchowieństwie w ogólności*, opracowany przez ks. doc. dr Mariana Żurowskiego. Z tej racji zeszyt ten zasługuje na omówienie na pierwszym miejscu.

Na całość zeszytu składają się: przedmowa wydawcy, tj. Wydziału Prawa Kanonicznego ATK, przedmowa Autora, wykaz skrótów, wykaz wykorzystanych komentarzy Kodeksu Prawa Kanonicznego, a następnie właściwe opracowanie podzielone na dwie części: cz. I, „Normy ogólne prawa osobowego” i cz. II, „O duchowieństwie w ogólności”.

W przedmowie Autor zaznaczył, że celem tego opracowania jest omówienie odnośnych kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego z uwzględnieniem nowych dokumentów soborowych i wykonawczych dekretów posoborowych. Czytelnik stawia więc sobie pytanie, w jaki sposób Autor wywiązał się z podjętego zadania? Na wstępie należy stwierdzić, że sposób ten nosi wyraźne piętno oryginalności.

Najpierw pewne zdziwienie czytelnika budzi wykaz literatury, obejmujący tylko 8 pozycji. Czyżby inne komentarze Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz monograficzne opracowania lub artykuły były Autorowi nieznane? Nie można jednak tak sądzić, gdyż w toku wykładu Autor podaje odsyłacze do różnych artykułów i monografii, które wykorzystał przy opracowywaniu poszczególnych zagadnień. Jest to więc tylko objaw z góry przyjętej swoistej metody.

W toku wykładu, zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zeszytu, Autor dokonuje wnikliwych rozważań teologicznych starając się wyjaśnić sens poszczególnych norm prawnych. Przed wszystkim widać to przy omawianiu takich ważnych zagadnień, jak problem członkostwa Kościoła (s. 21 nn.), hierarchia władzy święceń i władzy jurysdykcji (s. 114 nn.). Autor dokonuje konfrontacji dotychczas przyjmowanych pojęć z nowym ich naświetleniem przez Sobór Watykański II, ukazując przy tym potrzebę korekty ich sensu. W ten

sposób uwidacznia się cenna zaleta Autora, jaką jest umiejętność łączenia pojęć prawnych z pojęciami teologicznymi. Ponadto w wielu miejscach Autor dokonuje porównania znaczenia pojęć prawa kanonicznego z pojęciami prawa cywilnego różnych państw, a zwłaszcza polskiego kodeksu cywilnego, np. przy omawianiu pojęcia osoby moralnej (s. 64).

Przy wyjaśnianiu treści poszczególnych kanonów Autor posługuje się różnymi środkami interpretacji, tj. zarówno interpretacją gramatyczną, jak logiczną i historyczną. W krótkich komentarzach historycznych ukazuje ewolucję poszczególnych instytucji i norm prawnych. Świadczy to, iż normy prawne pochodzenia kościelnego ujmuje dynamicznie, czyli jako coś będącego wytworem pewnej epoki historycznej i jej potrzeb; jako coś, co może ulec i faktycznie ulega ewolucji. Szczególnie widać to przy omawianiu zagadnienia inkardynacji i ekskardynacji duchownych (s. 123 nn.).

Całość opracowania odznacza się jasnością wykładu, prostotą stylu. W niektórych miejscach można mieć zastrzeżenia co do ścisłości w użyciu poszczególnych wyrażań, np. na s. 55 powiedziane jest: „o ile bowiem kan. 98 § 2 zabrania czynić tego tylko duchownym, to nowe przepisy tym zakazem obejmują również zakonników i osoby świeckie”. W związku z tym nasuwa się pytanie, czyżby zakonnicy nie byli duchownymi? Szkoda, że Autor nie uwzględnił tu podziału duchownych na: świeckich (diecezjalnych) i zakonnych. Są to jednak tylko drobne potknięcia, jakie są prawie niemożliwe do uniknięcia w szerszych opracowaniach.

Należy zatem stwierdzić, że Autor w sposób zadowalający wywiązał się z postawionego sobie zadania. Nowe opracowanie norm ogólnych prawa osobowego stanowi cenną pozycję w polskiej literaturze kanonistycznej i może oddać usługi studentom i wykładowcom Seminariów Duchownych, jak również może przydać się w praktyce kuralnej i parafialnej, dopóki nie ukaże się nowy Kodeks. Opracowanie to ukazało się jednak w niewielkim nakładzie (600 egz.), dlatego nie zaspokoi w pełni zapotrzebowania.